Обоє дібралися на диво всім. Друга така пара і зі свічкою в білий день не знайдеться. А все обоє нероздільно і все на по-стрічу: в кухні при самих дверях у кочережнику*. Хто вступив перший раз в кухню, то не міг начудуватися, налюбуватися їхнім виглядом: обоє прямісінькі, мов свічки з ярого воску, діти ясеня-велетня, що стояв піввіку коло церкви на горбку. А кочережник чистенечкий, наче світлиця княжа. Обоє біленькі, мов сніжок з неба, тільки з одного кінця і він, і вона дрібочку обсмалені, обгорілі, наче десь на півдні виросли, і це додавало обом особливої примани.

Ожіг* належав старенькій горбатій кухарці, а Кочерга — сивій, але кремезній бабуні-піродрайці*. Обидві не могли знайти слів похвальних для своїх кумирів у кочережнику. Горбата кухарка не нахвалиться своїм Ожогом, а бабуня-піродрайка —своєю Кочергою. Бувало, що й засперечаються, нахвалаючись, але ані Ожіг, ані Кочерга тими похвалами не зваблювалися: чи робили, чи спочивали — завжди обоє, як зразкова, згодлива парочка. Не встигне, було, Кочерга вигорнути яркий огонь з печі, як Ожіг чимскоріш не тільки дрібний вугіль, що лишився по товаришці, але й попіл дочиста позамітає. А як часами вогонь учепиться в печі до Кочерги, та й вона вся запалає, то її у цебрик з водою занурюють, щоби прохолодилася. Тим часом Ожіг покропить мокрим помелом вогонь, і він враз посмирніє. Чимало буває роботи при кожнім печеню булок або хліба. Ожіг лізе в піч, поправляє на самім заді буханці, бляхи з булками порядкує, щоби не припалилися, а Кочерга спечене витягає штуку за штукою із печі.

Але найбільше роботи перед Різдвом та перед Великоднем. А їхнє зразкове тихе життя впливало також і на оточення: заведуть, скажімо, собаки в кухні під столом собачу сварню за кістку, то Ожіг і Кочерга — найкращий заспокійливий засіб. Вмить настає мир і тишина. Тільки за порогом відгукуються жалісним дзвякотом посварені собаки. А деколи вистарчило, аби Ожіг і Кочерга закалатали в кочережнику, то злодійкуватий котище — стрімголов по горшках, мисках і просто в двері надвір.

Зимовими вечорами при тріскучім морозі і чистім повітрі, коли кури закудкудакають, а гуси й качки, перелякані хижа-ком-злодієм, завереденяться, тоді Ожіг в руках кухарки, а Кочерга в руках піродрайки удвійку такого лоскоту на подвір'ю нароблять — суща пожежна тривога. І коло стайні, і коло хліва, і коло задвірної комори, і коло стодоли мусять своє відкалатати, відтраскотіти, аж не раз сам хазяїн кличе:

— Досить уже того доброго, досить! Тільки людей тривожите, а лис уже бозна-куди подівся.

А якось таки Ожогу з Кочергою удалося від шельми лиса відібрати годовану жирну гуску. І Ожіг, і Кочерга по кілька рази проїхалися по нім, і гуску шельма пустив, а сам напотемки десь запропастився.

Дивне-предивне було їх жертвоприношення в часі великої бурі або градобою самому божищу Перунові: тоді Ожіг і Кочерга весь час на дощі, на граді під самим порогом лежали, ще й у товаристві великодньої лопати.

Раз тільки на короткий час розсталися, і то не по своїй воли. Сталося це в надвечір'я студеного Николая. Кухарка внесла увечері з двору, з морозу, свої святочні убори замерзлі на кістку. Поставила на лаві — стоять стовпом, хоч обухом згори бий — не подадуться. Що робити? Але знайшла раду — перетворився Ожіг на жердку. Зачепився одним кінцем за гак, другим за петлю, і повис при комині, над самою печею, а на нім повисли кухарчина сорочка та запаска.

Кілька днів грав Ожіг не свою ролю, хоча кухарка і вирядилася вже у своє святкове вбрання, а він все ще висів жердкою і все, що попало, вішалося на його спину, навіть онучі цілими ночами на нім сушилися.

Звісна річ, що Кочерзі се не по нутру було — самітній в кочережнику приглядатися такій непорядній поведінці свого товариша, а тут ще й

нікому висповідатися зі свого горя. Бо ж хіба це пасує статечному чоловікові, яким є Ожіг, перебиратися за жінку чи спілкуватися з такими волоцюгами, як онучі, котрі ще й пахнуть відомо як. Або й тота кімнатна щітка: і вона воскресла в кухні — нав'язалась порохи стирати, а відтак теж повисла на Ожогу. Бозна, як довго довелося б Кочерзі глядіти на все це неподобство, та сліпий, легаданий випадок повернув усе до давнього порядку.

Влетів до кухні пес із припону, з ланца зірвавшись, та став нюхтіти по кутах, нишпорити по полицях, по лавах, і попав на здобич: вхопив кістку, що піродрайка відклала, аби спокійно обсмоктати. Розложився псище серед кухні, мов у себе в буді, обійняв лапами свій смаколик і пробує на всі лади його роздробити, а тут Кочерга в руках піродрайки — просто йому в зуби. Збісився поганий звірище, вхопив Кочергу в зуби, вирвав її з рук і ще й гаркотить, щирить кливаки.

Тут і кухарка розлютилася, вхопила Ожіг і — раз, два! Злодія по хребті — і подіяло: утік, поганий, разом з кісткою. Так Ожіг і Кочерга опинилися знову разом. Вона — покусана, погризена собачими кливаками, а він — вигнутий, згорблений через те, що займався не своїм ділом. Бо куди Ожогові заступати жердку, двигати, просушувати на собі заморожене вбрання, стирки, шмати, онучі? З одного боку, мокро і холодно, з другого, аж занадто припікає, — така неоднорідна теплота в тілі і залізного покрутить.

Кочерга не дуже сердилася, що Ожіг її на кілька днів покинув, бо ж він таки заступився за неї і спас її від собачих зубів.

Щоби другий раз не повторилося щось подібного з Ожогом, розтягнула кухарка над печею шнур і на нього вішалося тепер все.

— Шнур на те, щоби вішати, не Ожіг, — сказала.

Ожіг і Кочерга стояли знову разом у кочережнику. Вони перші стрічалися зі всіма, хто приходив до хати, вони перші лізли в піч вигортати грань і вимітати попіл, коли лопата готовилася хліб саджати. І все обоє разом — ніколи ні на хвильку не розставалися.

Попливуть, бувало, гуси рікою, десь запропастяться, — хазяйка всім голову сушить, всій челяді досадить, а найпаче же кухарці і піродрайці. їм дістанеться найбільше нарікань.

— Нахлібників тьма, аж кухня тріщить, а гусей нікому доглянути, — говорить хазяйка, із досадою поправляючи в кочережнику миролюбиву пару, ніби вона винна, що гуси поплили.

Тоді Ожіг з кухаркою, а Кочерга з піродрайкою забираються геть з кухні. Ідуть понад беріг долі водою та бовтають по вирах, гупають по вербах, пробуючи сполошити гусей, поки не зайдуть аж на другий кінець села, де гуси у пшениці благоденствують.

Звідти з великою нарадою і гамірним сиканням гусячого табору самою серединою села — аж до свої загороди в кочережник, в своє тихе пристанище.

Похід селом ніколи не проминув без приключки: собака з'їд-лива надбігає, учепиться гусячої черідки, — тогди Ожіг і Кочерга женуть напасників геть.

Раз в жнива в погідний день, в саме полуднє, прибігає хазяйка з поля, кличе під вікнами:

Повінь йде з гір! Ріка забирає коноплі! Підуть з водою.

На той оклик хазяйки Ожіг з кухаркою, а Кочерга з піро-драйкою в млі ока воскресли над берегом збуреної ріки. Запізно прийшли: по коноплях тільки піна на воді крутилася. Вода виступила з русла, залила

рінь, по широкому плесі плавали ріжні господарські будівлі, а на самій середині — цілий млин, погойдуючись, повагом рухався вперед. Ближче до берега видні лася колиска з маленьким мельниковим синочком, що заплуталася у лозах, але могла у будь-яку хвилю виплутатись і поплисти далі, а там на водопаді полетіти з шумом у безодню. Маленький млинаричок коріцмався в колисці і витягав рученьки до сонця.

Сягнула Кочерга за колискою — не йде, закоротка, та й Ожіг не довший — обоє рівної міри. Зв'язали Ожіг з Кочергою крайками і витягли колиску. Прибігла молодиця мельничиха та обом бабам в ноги, спасителями їх кличе.

— Я вас обі уже не пущу від себе, вік в мене без журби прожнете, — говорить, в добрі не розізнаєтеся.

Баби показують на Ожіг і Кочергу:

— От спасителі твоєї дитини: не будь їх, ми нічого не вдіяли би. Молодиця вхопила обох, цілує, пригортає до грудей і говорить:

— І вас беру з собою — поміщу на першім місці в коморі яко дорогу пам'ятку. Спасителів мого синочка, моєї дитиночки ненаглядної.

Сердечна молодиця на вітер слів не кидала, і Ожіг, і Кочергу, і кухарку, і піродрайку забрала до себе до млина. І зажили вони там, як у Бога за пазухою.

Борислав, 3. 01. 1917.

Кочережник — місце, де стояла кочерга, мітла та інші предмети
Ожіг — палка, якою перегортали запалену солому в печі Піродрайка — баба, що дерла пір'я.